

Asia

Ulkoministerien epävirallinen kokous (Gymnich) 13.-14.01.2022

Kokous

Epävirallinen ulkoasiainministerikokous (Gymnich) 13.01.2022 - 14.01.2022

Ulko- ja puolustusministereiden yhteislounaan aiheena oli strateginen kompassi. Keskustelussa käytiin pöytäkierron uudesta REV1 versiosta, johon jäsenmaat olivat pääosin varsin tyytyväisiä. EUH pyysi jäsenmaita toimittamaan kokouksessa ilmaistut yksityiskohtaisemmat kommenttinsa kirjallisesti. Uusi versio jaetaan helmikuussa, mutta vastaavaa keskustelua ei tulla enää käymään. Työ jatkuu ja tavoitteena on hyväksyä kompassi maaliskuun ulkoasiainneuvostossa. Borrell kertoi myös EU–Nato yhteisjulistuksen etenevän. Asiakirja on tarkoitus allekirjoittaa viimeistään ennen maaliskuun ulkoasiainneuvostoa.

Itäisen Euroopan turvallisuustilanteesta muodostui Gymnichin pääaihe. Tarkoituksena oli yhteisen tilannekuvan vahvistaminen ja EU:n vaikuttamistapojen kartoittaminen. Keskustelua jatketaan tammikuun ulkoasiainneuvostossa. EU antoi yhteisen lausunnon koskien Ukrainaan kohdistettua laajamittaista kyberhyökkäystä.

EU:n moniulotteinen Kiina-politiikka jatkuu. Liettuaa kohtaan osoitettiin solidaarisuutta. EU-Kiina –huippukokouksen valmisteluja jatketaan.

Esillä lyhyesti Malin tilanne ja Iran.

Strateginen kompassi (yhteisistunto ulko- ja puolustusministerien kanssa 13.1.)

Korkea edustaja Borrell taustoitti edellisellä viikolla jaetun REV1 keskeisistä muutoksista, joissa on pyritty vastaamaan kaikkiin jäsenmaiden esittämiin huoliin. EUH:n näkemyksen mukaan uusi versio on aiempaa parempi ja EUH toivoo jäsenmaiden jakavan tämän näkemyksen. Keskeisinä muutoksina Venäjää koskevia kirjauksia on vahvistettu, samoin hybridiä ja kyberiä. Niin ikään Nato ja YK kirjauksia on vahvistettu. Siviilikriisinhallintaa on lisätty ja suorituskykyä koskeva osuus päivitetty kokonaan. Borrellin tavoitteena on hyväksyä asiakirja maaliskuussa aikataulun mukaisesti.

Keskustelussa toistettiin pitkälti jäsenmaiden tuttuja kantoja huolimatta Borrellin pyynnöistä keskittyä keskeisiin, vielä muutosta kaipaaviin, kohtiin. Konkreettisia muutosesityksiä myös tehtiin ja EUH pyysi näitä vielä kirjallisesti. Borrell kommentoi lähes jokaisen jäsenmaan puheenvuoroa ja erityisen painokkaasti niiden, jotka esittivät Natoa koskevien kirjausten vahvistamista. Borrell haluaa alleviivata ja tehdä täysin selväksi, että kyse ei ole päällekkäisyydestä vaan täydentävyydestä. Nato ja EU eivät ole hakemassa avioeroa, päinvastoin ollaan onnellisesti yhteistyössä. Tämän viestin tulee olla

kompassissa täysin selvä. EU–Nato yhteisjulistus on konkreettinen osoitus yhteistyöstä ja se halutaan hyväksyä ennen kompassia.

Borrell tunnisti muutamia tarkempia keskusteluja kaipaavia kohtia, joita ovat nopean toiminnan joukot, hybridityökalupakki sekä helmikuussa julkaistava komission puolustuspaketti, joka pitää huomioida osana kompassia yhtenevästi.

Komissaari Breton piti tärkeänä, että puolustusta vahvistetaan ja työskennellään yhteistä puolustusta kohti. Breton vakuutti, että puolustuspaketti kunnioittaa kompassia. Se on komission konkreettinen syöte kompassiin ja sen tavoitteet ovat suoraan kompassista. Breton alleviivasi, että suorituskykyjen kehittämiseen tarvitaan rahaa, puolustusrahasto (EDF) on askel oikeaan suuntaan, mutta on kyettävä parempaan. Rahastoon tulee lisätä kannustimia yhteishankintojen toteuttamiseksi. Nämä tukevat yhteistoimintakykyä. Kyberpuolustuksen osalta pitää syventää yhteistyötä. Uhat ovat päivittäisiä. Lisäksi komission agendalla on riippuvaisuuksien vähentäminen, jossa tullaa etenemään metodologialla riippuvaisuuksien tunnistamiseksi. Hybridiuhat ovat totta ja EU:n tulee olla paremmin varautunut, mutta myös kyvykäs vastaamaan niihin solidaarisesti. Komissaari Varhelyi täydensi, että eurooppalainen strateginen autonomia on riippuvainen naapurustomme turvallisuudesta, johon meidän tulee panostaa.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa kukaan ei todennut pettymystä uuteen versioon. Päinvastoin, lähes kaikki totesivat erikseen, että kompassin teksti on selvästi parantunut. Suurin osa mainitsi myös erikseen EU–Nato yhteisjulistuksen ja sen kiireellisyyden. Borrell toisti puolustusministereille aiemmin päivällä antamansa lupauksen saattaa prosessi maaliin ennen maaliskuun ulkoasiainneuvostoa. Mahdollisesti jo ennen sitä.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa korostui Borrellin jo ennakkoon tunnistamat tarkennuksia kaipaavat kohdat. Jäsenmaat pitivät tärkeänä, että kirjaus nopean toiminnan joukoista on hyvin valmisteltu ja perusteellisesti pohdittu, sillä siitä on muodostunut erityisesti julkisuudessa kompassin lippulaivahanke. Lisäksi osa jäsenmaista koki, että hybridityökalupakkia koskevia kirjauksia voisi vielä tarkentaa. Suorituskykykappaleen muutokset otettiin positiivisesti vastaan ja suurin osa jäsenmaista oli kappaleeseen tyytyväinen nykyisessä muodossaan. Jäsenmaat peräänkuuluttivat, että komission puolustuspaketti sisällytetään osaksi yhtenäistä kompassia. Osa jäsenmaista halusi vielä vahvistaa Venäjää koskevia kirjauksia. Muutama jäsenmaa piti tärkeänä myös selkiyttää artiklaa 44 koskevia kirjauksia.

Suomi piti uutta versiota hyvänä. On myös hyvä kuulla, että yhteisjulistus on työn alla. Johdantokappale on kehittynyt oikeaan suuntaan ja Suomi on tyytyväinen hybridityökalupakkia koskeviin kirjauksiin. EU:n tulee olla uskottava ja kykenevä toimija. Artikla 44 sekä yhteisten kustannusten laajentaminen edistävät tätä tavoitetta. Kriisinhallinnan kokonaisvaltainen näkökulma tulee näkyä kompassissa ja Suomi kiitti siviilikriisinhallintaa koskeviin kirjauksiin tehtyjä lisäyksiä. Suomi alleviivasi artiklan 42.7 tärkeyttä. Suorituskykyä koskeva osio on edellistä parempi, mutta yksittäisiä hankkeita ei pitäisi mainita. Kunnianhimon tasoa on nostettu ja kompassi etenee hyvään suuntaan. EU:n puolustusyhteistyö ottaa tässä konkreettisia askeleita eteenpäin ja Suomi odottaa hyväksyvänsä kunnianhimoisen kompassin maaliskuussa.

Borrell veti yhteen todeten, että edistystä on saavutettu. Seuraavaan versioon ei toivottavasti ole yhtä paljon kommentteja. Kokouksessa esitetyt kommentit pyydettiin toimittamana kirjallisena niiltä osin, kun kyse oli konkreettisista muutosehdotuksista. Helmikuussa jaetaan uusi versio, mutta vastaavaa keskustelua ei tulla enää käymään. Työ jatkuu neuvostossa poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa.

Gymnich 13.-14.1.

Gymnich-raportointi pohjautuu EU:n ulkosuhdehallinnon suulliseen briiffaukseen jäsenmaille.

Itäisen Euroopan turvallisuustilanne (13.1.)

Itäisen Euroopan turvallisuustilannetta käsittelevästä keskustelusta muodostui Gymnichin pääaihe. Asiaa käsiteltiin molempina kokouspäivinä. Keskustelun tarkoituksena oli yhteisen tilannekuvan vahvistaminen, sekä EU:n vaikuttamistapojen kartoittaminen. Gymnich-kokouksissa ei epävirallisen luonteen vuoksi tehdä varsinaisia päätöksiä. Keskustelua jatketaan tammikuun ulkoasiainneuvostossa (24.1.) Brysselissä ja annetaan mahdollisesti aiheita koskevat päätelmät. Ulkoministeri Blinken kutsutaan ulkoasiainneuvostoon jatkamaan dialogia EU:n kanssa.

Kokouksen aluksi kuultiin tilanteesta kontaktilinjalla ml. venäläisjoukoista Ukrainan rajojen läheisyydessä. Keskustelussa korostettiin jännitteitä vähentävien toimien ja Minskin sopimusten täyden toimeenpanon merkitystä ja alleviivattiin Ukrainan turvallisuustilanteen merkitystä koko Euroopalle. On keskeistä, että EU osallistuu Euroopan turvallisuudesta käytävään keskusteluun. Neuvottelut ovat merkityksellisiä Euroopan unionille. Kokouksessa viitattiin 16.12. Eurooppa-neuvoston päätelmiin, joiden mukaisesti: *”kaikilla uusilla Ukrainaan kohdistuvilla sotilaallisilla hyökkäyksillä on massiiviset seuraukset ja kova hinta, muun muassa kumppanien kanssa koordinoitujen rajoittavien toimenpiteiden.”*

Keskustelussa korostettiin YK:n ja Etyjin perusperiaatteiden kunnioittamista (Helsingin päätösasiakirja, Pariisin peruskirja). Kaikilla valtioilla on oikeus päättää omista ulko- ja turvallisuuspoliittisista ratkaisuksistaan. Lisäksi ilmaistiin EU:n vahva tuki Itäisen kumppanuuden maille. Käynnissä olevat konfliktit tulee ratkaista. Keskustelussa annettiin tuki johdonmukaisuutta, läpinäkyvyyttä ja ennustettavuutta vahvistaville kansainvälisille mekanismeille ja korostettiin, että EU:n on oltava mukana kansainvälisissä neuvotteluprosesseissa ja kyettävä esiintymään eri foorumeilla yhtenäisenä.

Moni jäsenmaa korosti kolmikantaryhmän neuvotteluja ja Normandia-formaattia, sekä Naton ja EU:n välistä koordinaatiota. Toisaalta tuettiin EU:n korkean edustajan koordinoivaa roolia ja nykyisten koordinaatiomekanismien vahvistamista. Puheenvuoroissa korostui kaksi päälinjaa koskien Venäjää: 1) dialogi: on oltava valmius neuvotella Venäjän kanssa eri foorumeilla ja 2) pelote: Venäjän toimiin on vastattava vahvoilla toimilla.

Itäisen Euroopan turvallisuustilanne (jatkokeskustelu 14.1.)

Itäisen Euroopan turvallisuutta koskevaa keskustelua jatkettiin toisena kokouspäivänä. Samanaikaiset kyberiskut Ukrainan hallinnon verkkosivuja vastaan huomioitiin keskustelussa. Iskun seurauksena valmisteltiin myös kyberhyökkäyksen tuomitsevaa EU27 –lausunto, jossa ilmaistiin valmius tukea Ukrainaa.

Keskustelussa nostettiin esiin strateginen kokonaistilanne Venäjän toimien seurauksena. Venäjä pyrkii muodostamaan etupiirejä ja kyseenalaistaa Euroopan turvallisuuden perusperiaatteet. Venäjän sopimusehdotukset eivät ole hyväksyttävissä, ne eivät huomioi EU:n intressejä tai valtioiden oikeutta tehdä omat turvallisuuspoliittiset ratkaisunsa.

Jäsenmaat korostivat, että EU:n tulee puhua yhteisellä äänellä. On tärkeää ylläpitää dialogia Venäjän kanssa, mutta jos Venäjä jatkaa aggressiivisia toimiaan, on tarvetta vahvoille toimille. Tämä sisältää pakotteet joiden valmistelu on aloitettava instituutioissa, jotta EU:lla on tarvittaessa nopea toimintavalmius. Pakotteiden laajuus, sisältö ja vaikutukset jäsenmaihiin on pohdittava huolellisesti.

Jäsenmaat osoittivat yksimielisen tukensa Ukrainan koskemattomuudelle ja Normandia-formaatille. Jäsenmaat korostivat halua vahvistaa Ukrainan resilienssiä. EU:n on koordinoitava toimintaansa eri foorumeilla (Venäjän kautta käytävät neuvottelut, Etyj, Nato, Yhdysvallat) välittääkseen kantansa kaikkein tehokkaimmin. Lisäksi jäsenmaat korostivat puheenvuoroissaan transparensia kaikkien EU-jäsenmaiden välillä ja dialogia Yhdysvaltain kanssa pidettiin erittäin tärkeänä.

Jäsenmaat jakavat käsityksen siitä, että EU:n tulee olla keskiössä Euroopan turvallisuuskeskustelua käydessä. Venäjän pyrkimykset etupiirijakoon tulee torjua. Venäjän tulee ryhtyä jännitteitä lieventäviin toimiin. EU sitoutuu vahvistamaan mekanismeja, joilla varmistetaan sotilaallisen toiminnan avoimuus ja ennustettavuus, sekä luottamusta lisäävien toimien rakentaminen. EU tukee myös aseidenriisuntaa ja asevalvontaa koskevan työn uudelleen käynnistämistä.

Ajankohtaiset aiheet: Mali, Iran

Malin osalta kuultiin huolestuttavasta tilanteesta ja todettiin, että Malin hallituksen viimeisin päätös siirtymän aikataulusta pakottaa EU:n tarkastelemaan kantaansa. Myös Wagner-ryhmä on lisännyt läsnäoloaan Malissa. Ecowasin 9.1. tekemät päätökset ovat merkittäviä EU:n kannanmuodostukselle. Jäsenmaat ilmaisivat tukensa pakotteiden asettamiselle ja Ecowasin tukemiselle. Valmistelutyötä jatketaan kolmella sektorilla. 1) Pakotteet, EU:lla on valmius yksittäisten tahojen pakotelistamiseen. Pakotteita on arvioitava huolellisesti, sekä laadittava niitä koskeva vaikuttavuusarviointi. Lisäksi korostettiin sitä, että tavallisia kansalaisia Malissa on tuettava, eikä heidän tule kärsiä hallinnon teoista. 2) Diplomatia, erityisesti Sahel G5 –kokous 26.1. Brysselissä, 3) Turvallisuus, EU:n tulee jatkaa sitoutumistaan alueen turvallisuuden tukemiseen.

Iranin osalta todettiin käynnissä olevan kahdeksannen JCPoA –neuvottelukierroksen Wienissä. Neuvottelut ovat vaikeat ja edistys on liian hidasta. Kaksi raidetta eriytyvät nyt liiaksi: diplomatian raide etenee liian hitaasti ja tekninen raide, eli Iranin ydinaseohjelma, etenee liian nopeasti. On liian varhaista arvioida sitä, että saadaanko neuvottelut päätökseen tammikuun loppuun mennessä. Viime viikkojen ja päivien aikana on saavutettu edistystä, mutta ei olla aikataulullisesti kaukana siitä tilanteesta, kun on todettava neuvotteluiden epäonnistuneen. Kun Iranin ydinohjelma on valmis, ei neuvotteluraiteella ole edellytyksiä jatkaa.

EU-Kiina

Kiinaa koskevaa keskustelua pidettiin hyvänä ja saman mielisenä. Varsinaisia päätöksiä ei tehty. Painotettiin että keskustelussa on huomioitava sekä EU-Kiina –suhteet että jäsenmaiden ja Kiinan väliset suhteet. Tämän lisäksi keskeistä on mm Kiinan toiminta kansainvälisesti, ml. kansainvälisissä järjestöissä. Edelleen on keskeistä parantaa EU:n yhtenäisyyttä ja koherenssia Kiinan kanssa toimittaessa. EU:n on kyettävä puhumaan yhdellä äänellä.

EU:n ja Kiinan välinen taloudellinen riippuvuus lisääntyy koko ajan. Tämä on keskeinen osa EU:n ja Kiinan välistä suhdetta. Samalla Kiina on edelleen hyvin itsevarma. Tämä asettaa EU:lle painetta, johon on kyettävä vastaamaan. Kiinan asennoituminen multilateralismiin heikentää kansainvälisiä normeja, ja tähän EU:n on kyettävä vastaamaan arvopohjaisesti. Kiinan kansainvälistä normistoa väheksyvä toiminta ei ole hyväksyttävää. Kiinan toimintaan on reagoitava mm ihmisoikeusneuvostossa. Lisäksi, kokouksessa keskusteltiin EU:n kestävä kehityksen tavoitteista suhteessa Kiinaan. Kiinan GDI-aloitteeseen (Global Development Initiative) liittyen esiin nostettiin siihen liittyvät ihmisoikeushuolet. EU:n on jatkossakin tuettava YK:n roolia, ja COVAX-ohjelma ja globaalin rokotesaataavuuden turvaaminen nostettiin esille.

Keskustelussa ilmaistiin vahva, yksimielinen tuki Liettualle, jolle on osoitettava solidaarisuutta. Kokouksessa korostettiin, että instituutiot sekä jäsenmaat pyrkivät lieventämään tilannetta Kyseessä ei ole Liettuan bilateraali-ongelma, vaan eurooppalainen kysymys mm sisämarkkinoihin kohdistuvan vaikutuksen vuoksi. EU:n vastauksen on oltava jämäkkä ja keskustelua anti-coercion instrumenttista tulee jatkaa. Korostettiin EU:n yhtenäisyyttä ja jäsenmaat vahvistivat EU:n monitasoisen suhteen Kiinaan. Lisäksi, Kiinan toiminta kansainvälisissä järjestöissä nostettiin esiin ja korostettiin vahvempaa EU-koordinaatiota. Pekingin talviolympialaisten poliittisen tason osallistumisesta käytettiin joitakin puheenvuoroja. Myös EU:n indopasifisen strategia nostettiin esiin. Seuraava ministeritason kokous aiheeseen liittyen järjestetään 22.2.

Lopuksi huomioitiin, että EU:n moniulotteinen Kiina-politiikka jatkuu. Tämä on tarpeellista, koska Kiina on EU:lle sekä kumppani että systeemitason kilpailija. Tulee pohtia miten pidemmällä aikavälillä olisi hyödyllisintä toimia Kiinan kanssa. Mahdollisia yhteistyöaloja Kiinan kanssa ovat esimerkiksi ilmastonmuutokseen vastaaminen, mutta myös Afganistanin ja Kazakstanin tilanteet, joihin liittyy intressien päällekkäisyyttä. Tavoitteena on järjestää EU-Kiina –huippukokous maaliskuussa.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	Iran, Kiina, Mali, UAN Ulkoasiainneuvosto, Ukraina, Venäjä, YUTP
Hoitaa	UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TULLI, VM, VNK, YM